

Talabalarning interfaol muhitda mustaqil ishini tashkil etishda o'qituvchining roli

Ibroximjon Tojaliyevich Tojiboyev

ibroxim@gmail.com

Zilolaxon Nurmuhammadovna Askarova

Farg'ona davlat universiteti

Annotatsiya: Zamonaviy ta'limda mustaqil ish kontsepsiyasi faol o'rganish va talabalarning faolligini oshiradigan interfaol muhitlarni qamrab olish uchun individual topshiriqlardan tashqari rivojlandi. Ushbu maqola interfaol asosda talabalarning mustaqil ishlarini tashkil etishda o'qituvchilarning hal qiluvchi rolini o'rganadi. Mavjud ta'lim nazariyalari va amaliy strategiyalariga tayangan holda, u mazmunli mustaqil ta'lim tajribasini ta'minlashda o'qituvchilarning ko'p qirrali mas'uliyatini yoritib beradi. Innovatsion pedagogik yondashuvlardan foydalanish, texnologiyani qo'llash va qo'llab-quvvatlovchi o'quv muhitini yaratish orqali o'qituvchilar talabalarni tanqidiy fikrlash va bilimlarni qo'llash qobiliyatiga ega bo'lgan o'z-o'zini boshqarish qobiliyatiga ega bo'lishlari mumkin. Ushbu maqola interaktiv muhitda mustaqil ishni optimallashtirishga intilayotgan o'qituvchilar uchun tushuncha va tavsiyalar berishga qaratilgan.

Kalit so'zlar: Mustaqil ish, interfaol ta'lim, faol ta'lim, o'qituvchining roli, talabalarning faolligi, pedagogik yondashuvlar, texnologiya takomillashtirilgan ta'lim

Kirish.

Mustaqil ta'lim va o'qituvchiga yo'naltirilgan ta'lim bilan tavsiflangan an'anaviy ta'lim paradigmasi asta-sekin talabalarning faolligi va avtonomiyasini birinchi o'ringa qo'yadigan yanada dinamik va interfaol yondashuvlarga o'z o'rnini bosmoqda. Ushbu siljishning markazida mustaqil ish kontsepsiyasi talabalarga o'z ta'lim manbalariga egalik

qilish va XXI asrda muvaffaqiyatga erishish uchun muhim ko'nikmalarni rivojlantirish imkonini beradi. Ushbu maqolada biz interfaol muhitda talabalarning mustaqil ishlarini tashkil etishda o'qituvchining yo'l-yo'riqchi, yo'l-yo'riq va maslahatchi rolini ko'rib chiqamiz. Nazariy asoslarni, amaliy strategiyalarni va paydo bo'lgan tendentsiyalarni o'rganish orqali biz interaktiv mustaqil ta'lim tajribasining o'zgartirish imkoniyatlarini yoritishni maqsad qilganmiz.

Nazariy qism.

Talabalarning mustaqil ishlarini tashkil etishning zamirida konstruktivizm, ijtimoiy-madaniy nazariya va o'z-o'zini tartibga soluvchi ta'lim tamoyillarini o'z ichiga olgan boy nazariy asos yotadi. Konstruktivistik nuqtai nazarlar haqiqiy tajribalar va hamkorlikdagi o'zaro ta'sirlar orqali bilimlarni faol qurishga urg'u beradi. Ijtimoiy-madaniy nazariya ta'lim jarayonlarini shakllantirishda ijtimoiy o'zaro ta'sirlar va madaniy kontekstlarning rolini ifodalaydi. O'z-o'zini tartibga soluvchi ta'lim nazariyasi mustaqil ta'lim ko'nikmalarini rivojlantirishda metakognitiv strategiyalar, maqsadlarni belgilash va o'z-o'zini nazorat qilishning muhimligini ifodalaydi. Ushbu nazariy nuqtai nazarlarni birlashtirgan holda, o'qituvchilar talabalarning o'rganish tajribasini rivojlantiradigan va chuqur tushunishga yordam beradigan pedagogik tadbirlarni ishlab chiqishlari mumkin.

Interfaol muhitda mustaqil ishni samarali tashkil etish faol ishtirok etish va hamkorlikka yordam beruvchi pedagogik yondashuvlarni qo'llashni taqozo etadi. So'rovga asoslangan ta'lim, loyihaga asoslangan o'rganish va o'zgaruvchan auditoriya modellari mustaqil ish faoliyatini tizimlashtirish uchun istiqbolli asoslarni taklif qiladi. So'rovga asoslangan ta'lim talabalarni ochiq savollarni o'rganishga, tadqiqot o'tkazishga va so'rov davrlari orqali bilimlarni qurishga undaydi. Loyihaga asoslangan ta'lim talabalarga haqiqiy muammolarni hal qilish, hamkorlikda ishlash va o'zlarining ijodkorlik va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini namoyish qilish imkonini beradi. Auditoriyadan tashqaridagi ta'lim modellari darsdan tashqarida kontentni yetkazib berish uchun texnologiyadan foydalanadi, bu esa yuzma-yuz mashg'ulotlarda ko'proq interaktiv va amaliy mashg'ulotlarga imkon

beradi. Ushbu pedagogik yondashuvlarni qo'llash orqali o'qituvchilar qiziqishni uyg'otadigan va chuqur o'rganishga yordam beradigan dinamik ta'lim muhitini yaratishi mumkin.

Borgan sari raqamli dunyoda texnologiya interaktiv mustaqil ish uchun kuchli vosita bo'lib xizmat qilmoqda. Ta'lim platformalari, multimedia resurslari va onlayn hamkorlik vositalari talabalarga kurs materiallari bilan shug'ullanish, tengdoshlari bilan hamkorlik qilish va o'z tushunchalarini namoyish qilish uchun turli imkoniyatlarni taklif etmoqda. Virtual simulyatsiyalar, interfaol qo'llanmalar va o'yinlashtirilgan o'quv tajribalari mustaqil ish vazifalarining mavjudligi va interaktivligini oshiradi. Bundan tashqari, texnologiya individual ta'lim yo'llarini ochib beradi, bu esa talabalarga o'z sur'atlarida rivojlanish va maqsadli fikr-mulohazalarni olish imkonini beradi. Biroq, o'qituvchilar texnologiyani o'zlarining ta'lim amaliyotlariga o'ylangan holda kiritishlari va barcha talabalar uchun teng huquqli foydalanishni ta'minlashlari juda muhimdir.

Pedagogik yondashuvlar va texnologiyalarni qo'llashdan tashqari, talabalarning mustaqil ishini samarali tashkil etishda qulay o'quv muhitini yaratish muhim ahamiyatga ega. Ijobiy o'qituvchi va talaba munosabatlari, aniq maqsadlar, hamkorlik va izlanish madaniyati talabalarda tegishlilik hissi va motivatsiyani kuchaytiradi. O'z vaqtida fikr-mulohazalarni taqdim etish, o'quv vazifalarini bajarish va o'z-o'zini samaradorligini oshirish talabalarga qiyinchiliklarni yengib o'tishga va mustaqil ishda qat'iyatli bo'lishga yordam beradi. Bundan tashqari, o'sish tafakkurini tarbiyalash talabalarni xatolarni o'rganish imkoniyati sifatida qabul qilishga va muvaffaqiyatsizliklar oldida chidamlilikni rivojlantirishga undaydi. Qo'llab-quvvatlovchi o'quv muhitini yaratib, o'qituvchilar mazmunli va o'zgaruvchan mustaqil ta'lim tajribasi uchun asos yaratadilar.

Talabalarning mustaqil ishlarini samarali tashkil etishda faollik, hamkorlik va ta'lim natijalarini oshirish uchun turli pedagogik yondashuv va texnologiyalarni tavsiya etish mumkin. Mana bir necha pedagogik yondashuvlar va tegishli texnologiyalar:

- 1) So'rovga asoslangan ta'lim.

Pedagogik yondashuv: So'rovga asoslangan ta'lim talabalarni ochiq savollarni o'rganishga, tadqiqot o'tkazishga va so'rov davrlari orqali bilimlarni qurishga undaydi.

Tavsiya etilgan texnologiyalar: Ilmiy maqolalar va manbalarga kirish uchun onlayn tadqiqot ma'lumotlar bazalari va kutubxonalari (masalan, JSTOR, Google Scholar).

Umumiy hujjatlarni tahrirlash va real vaqtda hamkorlik qilish uchun Google Docs yoki Microsoft Teams kabi hamkorlik platformalari. Eksperimentlar o'tkazish va ilmiy tushunchalarni interaktiv tarzda o'rganish uchun virtual laboratoriyalar va simulyatsiyalar (masalan, PhET Interactive Simulations).

2) Loyihaga asoslangan ta'lim.

Pedagogik yondashuv: Loyihaga asoslangan ta'lim talabalarga haqiqiy muammolarni hal qilish, hamkorlikda ishlash va ijodkorlik va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini namoyish qilish imkonini beradi.

Tavsiya etilgan texnologiyalar: Trello yoki Asana kabi loyihalarni boshqarish vositalari, vazifalarni tartibga solish, muddatlarni belgilash va taraqqiyotni kuzatish uchun.

Prezentatsiyalar, videolar yoki raqamli artefaktlarni loyihalash uchun Adobe Spark yoki Canva kabi multimedia yaratish vositalari. G'oyalar, fikr-mulohazalar va mulohazalarni asinxron tarzda almashish uchun Padlet yoki Flipgrid kabi onlayn hamkorlik platformalari.

3) Qaytarilgan auditoriya modeli.

Pedagogik yondashuv: teskari auditoriya modeli darsdan tashqarida tarkibni yetkazib berishni o'z ichiga oladi, bu esa yuzma-yuz mashg'ulotlarda ko'proq interaktiv va amaliy mashg'ulotlarga imkon beradi.

Tavsiya etilgan texnologiyalar: Ta'lim videolarini yozib olish va almashish uchun YouTube yoki Vimeo kabi video yaratish va hosting platformalari.

Kurs materiallarini, topshiriqlarni va baholashni tashkil qilish uchun Moodle yoki Canvas kabi ta'limni boshqarish tizimlari (LMS). Tushunishni baholash va asosiy

tushunchalarni mustahkamlash uchun H5P yoki Quizizz kabi vositalardan foydalangan holda interfaol o'quv modullari va viktorinalar.

4) Kooperativ ta'lim.

Pedagogik yondashuv: Kooperativ ta'lim talabalarni umumiy ta'lim maqsadlariga erishish uchun kichik guruhlarda birgalikda ishlashga undaydi, hamkorlikni, muloqotni va jamoada ishlashni rivojlantiradi.

Tavsiya etilgan texnologiyalar: Guruh muhokamalarini va tengdoshlar bilan muloqotni osonlashtirish uchun LMS ichidagi onlayn munozara forumlari yoki chat platformalari.

Hujjatlar va loyihalarni birgalikda yozish uchun Google Docs yoki Microsoft Word Online kabi hamkorlikdagi hujjatlarni tahrirlash vositalari. Sinxron guruh hamkorligi va aqliy hujum sessiyalari uchun Zoom yoki Microsoft Teams kabi virtual uchrashuv platformalari.

5) Gamifikatsiya va o'yinga asoslangan ta'lim.

Pedagogik yondashuv: Gamifikatsiya o'quv jarayoniga o'yin elementlari va mexanikasini jalb qilish, motivatsiya va esda qolishni oshirish uchun kiritadi.

Tavsiya etilgan texnologiyalar: o'yin platformalari yoki interaktiv viktorinalar, fleshkachalar va ko'rib chiqish o'yinlarini yaratish uchun Quizlet. Ta'lim o'yinlari yoki simulyatsiyalarni loyihalash va qurish uchun Scratch yoki Unity kabi o'yinlarni ishlab chiqish vositalari.

Talabalarni interaktiv o'quv muhitiga (masalan, Google Expeditions, Merge Cube) jalb qilish uchun kengaytirilgan haqiqat (AR) yoki virtual haqiqat (VR) tajribalari.

6) Individual ta'lim.

Pedagogik yondashuv: Individual ta'lim talabalarning individual ehtiyojlari, qiziqishlari va o'rganish uslublariga ko'ra o'qitish va o'rganish tajribasini moslashtiradi.

Tavsiya etilgan texnologiyalar: Moslashtirilgan kontent va moslashtirilgan baholashlarni taqdim etish uchun Khan Academy yoki Duolingo kabi moslashtirilgan o'quv platformalari.

Talabalar harakatini kuzatish, ularning qiziqtirgan sohalarini aniqlash va maqsadli fikr-mulohazalarni taqdim etish uchun LMSga integratsiyalangan o'quv tahliliy vositalari. Shaxsiylashtirilgan yordam va moslashuvchan o'rganish yo'llarini taklif qilish uchun IBM Watson Tutor yoki Squirrel AI kabi sun'iy intellektga asoslangan repetitorlik tizimlari.

Ushbu pedagogik yondashuvlarni tegishli texnologiyalar bilan integratsiyalashgan holda, o'qituvchilar talabalarning turli ehtiyojlari va xohishlariga mos keladigan dinamik va interaktiv mustaqil ish tajribasini yaratishi, chuqurroq ishtirok etish, tanqidiy fikrlash va talabalar o'rtasida hamkorlikni rivojlantirishi mumkin.

Xulosa.

Talabalarning interfaol muhitda mustaqil ishini tashkil etishda o'qituvchining roli ko'p qirrali va dinamik bo'lib, pedagogik tajribani, texnologik ravonlikni, qulay o'quv muhitini yaratishga intilishini o'z ichiga oladi. Innovatsion pedagogik yondashuvlarni qo'llash, texnologiyadan foydalanish va talabalar bilan ijobiy munosabatlarni rivojlantirish orqali o'qituvchilar talabalarni doimiy rivojlanayotgan dunyoda murakkab muammolarni hal qilishga qodir bo'lgan o'z-o'zini boshqara oladigan, tanqidiy fikrlaydigan bo'lishlari mumkin. O'qituvchilar o'zgaruvchan ta'lim landshaftlariga moslashishda davom etar ekan, imperativ aniq bo'lib qolmoqda: talabalarning keyingi avlodida qiziquvchanlik, ijodkorlik va chidamlilikni tarbiyalash.

Adabiyotlar:

1. Z.N.Askarova. Ta'lim jarayonini tashkil qilish va uning samaradorligini oshirishda algoritmik nazorat metodining ahamiyati. "Faol tadbirkorlik, innovatsion g'oyalar va texnologiyalarni qo'llab-quvvatlash yili" ilmiy-amaliy konferensiya. - Farg'ona. -2018 yil 16 may. - 223-227 b.

2. Z.N.Askarova. Kelajakdagi matematika o'qituvchi-larining pedagogik mahoratini oshirish muammolari. NamDU ilmiy axborotnomasi. 2021 yil 10-son, 518-522 b.
3. Z.N.Askarova, Z.Komilova. Matematika va informatika fanini o'qitishda ilg'or xorijiy texnologiyalarning ahamiyati. «Zamonaviy informatikaning dolzarb muammolari: o'tmish tajribasi, istiqbollari» respublika miqyosidagi ilmiy-amaliy anjuman materiallari, – Toshkent. 2023, - 406-408 b.
4. T.I.Tojalievich, M.M.Mavlonjonovich, U.J.Tokhtasinovich, T.A.Eraliyevich. Methods of implementation of information protection system. Galaxy International Interdisciplinary Research Journal, №10(6), S.1037-1040, 2022
5. I.T.Tojiboev, M.M.Mamirkhojayev, A.E.Toychibaev, J.T.Umaraliyev. Cash memory of the computer, memory address and their order. Academic research in educational sciences. (2021) №2 (7), -S.37-43.
6. Z.X.Komilova, I.T.Tojiboyev. Methodological basis for teaching programming languages in professional educational institutions. Web of scientist: International scientific research journal. (2023) T.4. №5. 815-820.
7. Z.X.Komilova, I.T.Tojiboyev. Some approaches to teaching programming languages in professional educational institutions. Образование и наука в XXI веке. (2023) T.2.№38.s.357-362.
8. И.Т.Тожибоев, З.Х.Комилова. Роль информационных технологий в преподавании технических наук в профессиональных образовательных учреждениях. ТЕСНика. 2023. №1(10). - С.18-25